

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
RIGÁCS 2017

TERVEZET

Kedves Településképi Arculati Kézikönyvet Olvasó!

Községünk Önkormányzata nevében tisztelettel és szeretettel köszönöm a kedves olvasót. 1998. óta vagyok a település polgármestere, mely időszak alatt közvilágítást korszerűsítettünk, kultúrházat újíttunk fel, gázt bevezettük, járdákat építettünk, mezőgazdasági utakat újíttunk fel, virágosítjuk és karbantartjuk a közterületeket. Falugondnoki szolgáltatást bevezettük, amely örvendetes dolog, mivel községünkben sok az idős, beteg ember, s így oldjuk meg a szállításukat a járóbeteg szakrendelésre, kórházakba. Kitűzött céljainkat csak közös összefogással oldhatjuk meg, így továbbra is számítok a képviselő-testületre és a lakosság támogatására.

*Tisztelettel:
Tóth Józsefné
polgármester*

Tartalom

1. Bevezetés	4
2. A település bemutatása	5
3. Örökségünk	6
4. Eltérő eredetű, használatú és beépítésű területek	7
5. Ajánlások - Építészeti útmutató.....	10

1. Bevezetés

A Településképi arculati kézikönyv műfajának meghonosítása Magyarországon egy kísérlet, amely összhangban az új építési jogszabályokkal a változó kor és ízlés épített környezettel szembeni kihívásaira kíván egyfajta választ adni. Természetes dolog, hogy a technológia fejlődése az életmód átalakulásával, és az épített környezethez való viszonyunk, a vele szemben támasztott igényeink változásával is együtt jár. Az utcák, a terek, a házak és a középületek is átalakulnak, nem csak képük, de használatuk is módosul. Ebben a változásban, szerencsére, egyre nagyobb a mozgástere és a szerepe a közösségeknek. Jelen kézikönyv éppen a tárgyalt települések lakói és vezetői számára készült, a készítőik célja pedig egy közérthető, közmegegyezésen alapuló építészeti útmutatás közreadása volt.

A városi és falusi települések közötti különbségből ma is számos eltérés származik, amelyek a kézikönyv írása során is felmerültek. Nem csak a méret, vagy a lakosság szám, azok, akik elkülöníti e két településformát, legalább ennyire fontos az eltérő életmód, területhasználat, és az ebből fakadó különböző épületállomány, és közterületi funkció. A hangsúlyok, ahogyan alább jól látható lesz, máshová tevődnek, és a problémák is másutt jelentkeznek. A falvakban fontosabb például a helyi közutak és állapotuk, vagy a temetők szerepe, és sokkal kevésbé jelent gondot a csökkenő zöldfelület arány, a rossz levegőminőség, vagy a harsogó fényreklámok. A különbségekre maguk a lakosok hívták fel a készítőik figyelmét, és kérték a tartalom ilyen irányú módosítását.

E kis kötetbe foglaltak nem szabályok, inkább olyan normák, vagy tanácsok, amelyek esszenciális segítséget nyújtanak. Segítenek eligazodni a jogszabályi előírásokban, ötleteket adnak a felújítások, bővítések, építkezések tervezéséhez, kivitelezéséhez a tulajdonosoknak. Fontos cél, hogy a kézikönyv segítsen tisztán látni a település történetét, jelen építészeti állapotát, és a meglévő értékeit is. A kézikönyv készítését előíró jogszabályalkotók hosszú távú célja ezekkel összhangban pedig az volt, hogy a megrendelő és elsődleges közönségben, a lakosokban növelje a településük szeretetét, és fokozza a lakókörnyezetük minősége iránti igényeiket.

A településtörténetre és az örökségi elemekre vonatkozó fejezetek, a térképek, és a képes forma egyben alkalmas lehet turisztikai célra is, hiszen összefoglaló információt nyújt a településről a közeli, vagy távoli vendégek, látogató számára.

A végső célkitűzések, a javuló minőségű, a modern kor kihívásainak megfelelő, de a hagyományokat mesze menően tiszteletben tartó és megújító szemlélet irányába, ezek általánossá válása felé, ez a kötet csak egy, de fontos lépés.

A kézikönyv készítése során számos forrástípust feldolgoztunk, a tudományos, műemléki szakirodalom áttekintésén túl, régi térképek, archív fotók, a műemléki és régészeti adatbázisok voltak munkák kiindulásai. A település helyszíni lejárását, fotózását lakossági egyeztetés (fórum és internetes konzultáció) követte, végül az összes adat feldolgozása és leszűrésével keletkezett ez a szándékaink szerint rövid, közérthető, és modern, vonzó formátumú könyv, melyet szíves használatra adunk közre.

A szerzők

2. A település bemutatása

Rigács a Marcal folyó medencéje alkotta kistáj déli, a folyó kisebb vízhozamú, eredéshez közeli részén, fekvő település. A Marcal-medence hazánk óceáni éghajlati hatású területén található, amely a többi, szomszédos területhez képest átlagosan nagyobb és egyenletesebb eloszlású csapadékot, és alacsonyabb hőmérsékletet is jelent. A völgyet, így a település határát is a lejtőkkel határolt sík, magas talajvízállású termőterületek jellemzik.

Bár a talaj minősége nem a legjobb, de az állandó vízjárás, és az enyhe mikroklíma az őskor óta folyamatosan vonzották a megtelepedő embert.

A régészeti leletek tanúsága szerint a település határa az őskortól csaknem folyamatosan lakott volt, a mai Rigács történetének kezdetei azonban az írott források hiány miatt alig ismertek. Az Árpád-kor elején, a 11. században, a falu szemben később jellemző állandóságával még sokáig „mozgó” településtípus volt. Egy adott területen vándorolt, és költözött a lakosság, ebből alakult ki később a falvak külterülete. Az állandóságot 1100 tájától egyre inkább a templom és a temető jelentette, amely azután a falu szakrális, eszmei és igazgatási központjává vált. Ezzel magyarázható, hogy a települése kül- és belterületén is több középkori régészeti lelőhely ismert. Ezek áttekintése után valószínű, hogy a 14. századi forrásokban feltűnő Rigács nem a mai falu helyén létezett.

A terület békés fejlődésének a török Hódoltság vetett véget, és először a Balaton északi partját 1548-ban végigpusztító törökök dúlták fel a környékbeli falvakat. Rigács ekkor, vagy ezt követően, a háborús helyzet állandósulása során néptelenedett el, és a veszély elmúltával, 1715-ben még nem szerepelt a lakott helyek között. Az új falut nemesek alapították és építették újjá a 18. század közepe előtt. Sajátos vonása a településnek, hogy bár mindig aprófalú maradt, a lakosok nemesi rangja miatt két, szerény temploma is épült, egy a római katolikus, egy pedig az evangélikus felekezetűeknek. A 19-20. század folyamán lakosai nem számítottak szegénynek, 1939-ben több, mint 500 lakosa volt, római katolikus és evangélikus népiskolával is bírt. A termelőszövetkezet megalapítása, majd az önkormányzatiság felszámolása miatt a 20. század második felében lakossága drasztikusan csökkent.

3. Örökségünk

A változatos növénytakarójú, szelíd tájak, a jó természeti adottságok a legkorábbi időszakból vonzották állandó megtelepedésre az embert. Rigács bel- és külterületén, lévén ilyen területen fekszik, hét védett régészeti területet tartanak nyilván, amelyek e korábbi megtelepedők nyomait rejtik.

A Megyer felé eső vasútállomás környékén rézkori eredetű, később a lengyeli, majd a dunántúli vonaldíszes kerámia népe, végül a kelták által lakott település terült el. A Marcal partján, a falutól északnyugatra kereshetjük a középkori Rigács helyét. Ez a falu a jelek szerint nem volt előzmények nélküli, a Marcal enyhe kanyarja fölötti magaspart szegélyén a késő bronzkori halomsíros kultúra késői szakaszából származó leletek kerültek elő. Szintén a községtől északnyugatra fekvő lelőhelyről római kerámia- és tegulatöredékek ismertek, az utóbbi egyértelműen itt állt komolyabb római lakóház maradványa lehet.

Rigácson országos védettségű épület vagy köztéri szobor nincsen. Helyi védelem alatt áll azonban a két templom, néhány lakóház és a kőkeresztek.

Az evangélikus templom a főút mellett, szabadon álló, téglalap alaprajzú, északkelet-délnyugat hossztengetyű, homlokzattal északnyugatra néző, homlokzati középtornyos épület. Kontyolt nyeregteteje, hasábos, gúlisakkal fedett tornya van, homlokzatai tagolatlanok. 18. század végi eredetét csupán a torony melletti ívelt oromfalak, és a sarkokon álló vázák jelzik.

A falu északi végén, a főút és egy mellékút kereszteződésében szabadon álló, a Szeplőtelen fogantatás dogmájának szentelt katolikus templom egyhajós, dél felé tájolt főhomlokzatán középtornyos kis épület. Homlokzatait karcsú, és magas támpillérek tagolják, félköríves szentélyével mai formájában neogótikus összhatást kelt. A templom bár későbarokk eredetű, mai formáját alighanem csak a 20. század elején nyerte el. Berendezése egyszerű, főoltár képén a Maria Immaculata alak van.

A helyi védettségű Petőfi Sándor utca 48. számú ház a polgári építészet hatása alá került falusi házak szép példája, kéttengelyes, oromfalas homlokzattal, az utcafronton, oldalhatáron álló épület, macskalépcsős oromfallal, és szecessziós ízü vakolatdíszekkel.

A Kossuth utca és a Petőfi utca faluközponthoz közeli szakasza számos hasonlóan tagolt, szép házzal rendelkezik.

Egyszerre szakrális- fogadalmi emlékek, tájékozódási- és határpontok is a magyar vidék jellegzetes színfoltjai, az útmenti fogadalmi keresztetek. E sajátos plasztikai műfajnak Rigács bel- és külterületén két példája akad. A községtől nyugatra, a Megyerre vezető országút északi oldalán, a vasútállomás közelében álló, útszéli keresztet 1912-ben állították. Anyaga, amely Keszthely-környéki homokkő, és a mesterjelzése „Pentz M.”, szerint a környéken jellegzetes típus, a sümegi kőfaragó műhelyekből kikerült példányok egyike. A pártázatos, ívsoros lezárású alsó részen, vakmérműves tükörben olvasható felirata szerint „Isten dicsőségére emeltette Keszei Németh József és neje, Keszei Rozália”

A másik a római katolikus templom főhomlokzata előtt álló templomkereszt, melyet 1938-ban állítottak. A megrendelője Nagy Károly volt, s a sümegi kőszobrászat kései emléke.

4. Eltérő eredetű, használatú és beépítésű területek

A falusias települések közül a kisebb méretűek nagyon gyakran őrzik kora újkori (18. század eleje) születésük során létrejött út és utcahálózatukat, hiszen a főbb közlekedési útvonalakhoz igazodnak, s ezek nem ritkán évezredes múltra is visszatekinthetnek. A Kárpát-medencében az emberi megtelepedésre különösen ideális helyek a neolitikum (ie. 10000) óta lényegében ugyanazok, melyek használatát a változó életmód, időjárás és történelem csak kis mértékben befolyásolta. E potenciális lakóhelyek között a legrövidebb, legkényelmesebb útvonalak az első településekkel együtt létrejöttek, és azóta vonalvezetésük általában csak kissé módosult: a kora újkorból már térképeken is feltüntetett hazai útvonalhálózat a maival csaknem teljesen megegyezik. Rigács a főútvonal mellé települt, egyutcás falvak közé tartozik.

Az utak településszervező szerepén túl, a bevezetőben említett módon számos különbség akad a város és falu szerkezete között. A legtöbb hazai faluban csak ritkán lelhető fel jól elkülönülő egységesen régi, vagy bármilyen szempontból azonos jellegű falurész. Az utakat leszámítva legkorábbi épített „réteget”, amely legfeljebb középkori eredetű, de ma formájában jellemzően kora újkori, a templom jelenti. A legritkább esetben fordul elő újraterlepült kistelepülésen ebből a korszakból származó ház, a máig fennmaradt 18. századi lakó és gazdasági épületek inkább nemesi tulajdonoshoz köthetők, és a korabeli falusi átlag szintje felett állók. A 19. századot csak kevés, jellemzően késői épület képviseli, ma egyéb híján, ezek reprezentálják a „hagyományos” faluhoz leginkább illő képet. A sokszor polgári építészet hatása alatt álló régi parasztházak egykor azonban ugyanúgy kiemelkedtek környezetükből, a füstös konyhás, háromsejtes, nádfedéces, vályogépületek közül, mint a későbbi ún. Kádár-kockák. Az utóbbiak már a 20. század középső évtizedeinek faluképéhez tartoznak, és ma is erősen dominálnak. A típus, a zárt, négyzetes alaprajzú, előkertes, nagyablakos, sátortetős kispolgári villa, már az 1930-as években létezett, és 1950 után a falusi lakosság életszínvonalának emelkedésével szaporodott el az országban, természetesen közben már a szocializmus lehetőségeihez igazodva, egyre jobban mellőzve az egyedi tervezés és kivitelezés kezdeti színvonalát, minőségét. Nem nehéz a kisablakos, oldalhatáron és utcafronton álló, oromzatos kis parasztház tudatosan kiválasztott ellentét látni az 1960-as, 70-es évekbeli családi házakban, amelyek a paraszti lét tagadását, a vágyott életmódváltást is magukkal hozták. Az utolsó füstös konyhák, és sok módosabb, 1900 körüli falusi lakóház is 1960 után tűnt el nyomtalanul.

Az építészeti divat változása az 1980-as évektől újabb típusok megjelenését hozta, amelyek azonban már nem kapcsolódtak a hazai építészet szerves fejlődéséhez. A média mintaadó szerepe egyre jobban felértékelődött, és tovább fokozódott az 1990-es években a sajtótermékek számának és típusának bővülésével, majd 2000-től, az Internet elterjedésének köszönhetően. Az 1980-as, 90-es évek alpesi házait nem éghajlati vagy életmódbeli váltás, hanem a jóléti osztrák és német példák vonzerejének növekedése magyarázza. Az újabb és újabb stílusok, mediterrán, hegyvidéki, minimalista, modern stb., változó technológiák, különösen a gyors építésű, részben előre gyártott házak, egyre összetettebb és változatosabb településképet eredményeznek, s mindez különösen a kistelepüléseken szembeötlő.

A falu épített szövetében elszórva, és váltakozva tűnnek fel a különféle korszakok jellemző lakóépület stílusai, nem egy régi épület kapott átalakítás során új külsőt, s akad olyan új

építésű ház is, mely az oromfalas, korábbi képet idézi. Jól elkülöníthető települési egységeket a történeti betelepülés ideje, és telekosztása szerint tudunk meghatározni, de definiálni, szemben a városi lakóterületekkel, nem a beépítés jellege alapján, hanem sokkal inkább a használat szerint lehetséges. Az alább szereplő kategóriák így a kistelepülési formához igazított területi beosztás egy lehetséges módját is szemléltetik.

A település történeti magja és az utak

Rigács legkorábban lakott magját az oldalhatáron álló házak sorával mindkét oldalon beépült egyutcás kis nemesi falut a Kossuth Lajos utca északi szakasza, és a közvetlenül ide torkolló Petőfi utca nyugati vége jelenti. A két végpontban, északon a katolikusok, délen pedig az evangélikusok építették fel imaházaikat. A település határa ezek közelében húzódott.

A Kossuth utca, néhány kivételtől eltekintve, és a Petőfi utca keleti fele nagyrészt ma korai, falusias telekosztását őrzi, de az evangélikus templomon kívül 18. századi eredetű épített emlék nincsen. A házak többsége pedig a 19. század végéről, a 20. század elejéről származik. Közülük sok értékes, szecessziós ízű vakolatdíszrel is rendelkezik.

A Petőfi és Kossuth utcák találkozása, az evangélikus templom mögött, egy bontás után kialakult nagy, és üres terület.

A belső utak állapota közepes-rossz, a mai útburkolatok jellemzően régiek, és túlhasználtak, az átmenő forgalom és a nagy mezőgazdasági gépek miatt. A járdáknak csak kis része felújított.

A település későbbi növekedése

A falu növekedése a 19. században inkább a már lakott területek sűrűbb beépítését jelentette. Ekkor az evangélikus templom környékén, és a Petőfi utca nyugati szakaszán jelent meg újabb beépítés. A mai kiterjedést délen és nyugaton a 20. század közepe után érte el Rigács, és ugyanekkor települt a termelőszövetkezet a katolikus templomtól északnyugatra eső külső területre.

A házak többsége a 19. század végéről, a 20. század elejéről származik, a régebbi eredetű falurészekon csak elvétve, és elszórva akad egy-egy későbbi beépítés. Az újabb házak szerencsére és általában arányukkal, elhelyezésükkel és méretükkel jól illeszkednek a régebbi épületek dominálta faluképbe.

Temető

A falu központjától délkelte, a forgalomtól távol fekvő, ligetes, csendes kis római katolikus temető fekszik. A síremlékek, lévén nemesi faluról van szó, a korszak átlagánál finomabb kivitelezésű darabok, a legrégebbi klasszicizáló jellegű, és az 1830-as évekből való, és Nagyalásonyi Barcza Imre táblabíró számára készült. A síremlék anyaga Keszthely-környéki homokkő, máltai keresztel koronázott, lapos háromszögben törő párkánnal lezárt, alul kihasasodó tábláján domborművű lepel, lent a vonalkeret domborművű volutákban végződik. A lábazon domborművű koponya és lábszárcsontok láthatók. A régi sírkövek a sírkert hátsó részében állnak, több a homokkőből faragott, egy, vagy dupla keresztel

koronázott, magas karcsú tábla, olykor színvonalasan faragott részletekkel. A kő temetőkereszt 1902-ben készült.

A falu felől vezető út felé eső, ma használt temetőrészben műkő sírkövek és egy 20. század második felében épült kicsi, jellegtelen temetői épület található.

Beépítésre nem szánt területek, zöldfelületek

Rigácstól északra, a Marcal folyó mentén a Nemzeti Ökológiai Hálózat részét képező, a folyó partján természetes fás-ligetes sávot alkotó ökológiai folyosó fut keresztül, a településtől keletre pedig érzékeny természeti terület húzódik, a település ezért természetvédelmi szempontból kiemelt terület. Ugyancsak védelemre érdemesek a község temetőjében lévő idős hársfák.

A község körüli területek legnagyobb része mezőgazdasági terület: szántó-, illetve gye-, legelőterületek találhatóak, a település északi határában pedig a termelőszövetkezet telepe helyezkedik el. A lakott területen belül a zöldfelületek legnagyobb részét a lakóházakhoz tartozó dísz- és haszonkertek teszik ki. Kisebb intenzív zöldfelület létesült a község központjában lévő teresedésen, a hősi emlékmű környezetében. Rigács déli részén pedig egy sportpálya és hozzákapcsolódóan egy néhány eszközből álló régi típusú játszótér található. Az elmúlt években történt épületbontások eredményeként foghíjtelkek is találhatóak a településen.

5. Ajánlások - Építészeti útmutató

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

A település egyutcás faluként alakult ki, a 18. század közepére. Jellegzetes telekosztása változatlanul fennmaradt. A szalagtelkeken oldalhatárra épültek a házak. A földszintes épületek az utcára merőleges gerincvonallal, oromzatos, vagy kontyolt tetős homlokzattal épültek. A tetőhajlásszögek 35-45° közöttiek. Az épület az utca vonalán áll. A telket, az épülethez csatlakozó „gyalogkapus”, „nagykapus” kerítés határolja el az utcától. A település történeti központjában fennmaradt néhány, nagyobb telken álló kúriaszzerű, módos épület. Melléképületeik már nincsenek meg. A telket körbevevő kerítések, a nagykapu és gyalogkapu között falazott, gömbbel záródó pillérekkel lettek kialakítva. Az épületek többsége még őrzi 19. század végi, 20. század eleji homlokzati kialakítását. Az épületek vakolt homlokzattal és lábazattal épültek. Az oromfalak sok esetben „macskalépcsős” kialakításúak. Szép megoldás, az utcai oromfalas homlokzaton, az eresz vonalában megjelenő cserépfedésű párkány építése. Számos szép régi ablakforma is fennmaradt.

Az oldalhatáron álló épületek közötti kerítések változatos kialakításúak.

A történelmileg legkorábban kialakult településmag beépítési sajátosságait és utcaképét az építészeti örökség védelmére javasolt területként szükséges kezelni.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

A település kiterjedése napjainkra nem sokban változott, új beépítésű területek csak már a meglévő utcák folytatásaként jelennek meg. Ezen épületek többsége is 19. század végi, 20. század eleji építésű.

A településen megjelenő új épületek, tömegükben, tetőformáikban a régebbi épületekhez igazodnak.

Az új településrészeket általános besorolású területként szükséges kezelni.

AJÁNLÁSOK / TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

▪ Telepítés

A házak jellemzően telekhatáron álló telepítésűek, „L” alakú alaprajzi kialakítással. Általában kontyolt magas tetővel. A szélesebb telkeken, az utcával párhuzamos gerincű kontyolt, részben kontyolt, vagy oromfalas magastetős épületek. Az épületek az utcához kis mélységű előkerttel kapcsolódnak. Ezek megtartása javasolt.

A telken, szabadon állóan elhelyezett épület, vagy a nagymértékben hátrahúzott épület építése nem javasolt.

▪ Magasság

Az épületek magassága közel azonos, földszintes, magastetős épületek. A régi épületek bontásával épülő új épületnek illeszkednie kell a kialakult utcaképhez. Nem javasolt a kétszintes magas, avagy lapostetős kialakítás.

- Tetőhajlásszög

A legkorábbi utcákban kiépült épületek tetőhajlásszöge közel azonos. (35-45°) Az új beépítésű épületnek igazodnia kell a meglévő épületállományhoz. Ennél magasabb, vagy lapostetős épület építése nem javasolt.

Az épületekre az egyszerű tetőforma a jellemző. Az új épületeknél, a kialakult utcaképre ügyelni kell.

Nem javasolt az északi (német, angolszász) vagy mediterrán területekre jellemző, erősen szabdaltnak tetőforma. Egy épületen belül, nem javasolt különböző, egymástól eltérő tetőfelépítmények alkalmazása. A tetőhéjzat, kiselemes cserépfedés legyen. Kerülendő a nagyelemes betoncserép, a bitumenes lemezfedés, avagy a fémlemezfedés alkalmazása.

- Anyaghasználat,(színek)

A történeti településrész színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott anyag és színhasználat. Az épületek homlokzatszínének választásakor érdemes a településen, régebbi épületein fellelhető színeket alkalmazni. Előnyben részesíthetők a világos színek. (fehér, világos földszínek). Kerülni kell a nagyon markáns, erőteljes éppen divatos színek használatát. (Benetton zöld, narancssárga, lila, mély bordó).

- Kerítés

Az épületek megjelenését nagyban befolyásolja az utca vonalán megjelenő kerítés. Ezek jobbára alacsony, tömör lábazattal és szellős rácsozattal jelennek meg a történeti településképből. Új kerítés építésekor érdemes a meglévő kerítések tanulmányozása és mintául vétele.

- Tornácok

A tornácok az épületek kertre néző hosszú szárnya mentén helyezhetők el, egyszerű fa szerkezetű kialakításuk javasolt. Az utca felé megjelenő földszinti, vagy emeleti erkélyek kialakítása nem javasolt. A 20. század elején megjelenő, „kódissállásra” emlékeztető kontyolt, magas tetős üvegezett verandák szintén javasolhatók. Az utca felé megjelenő terasz helyett, a kert felé néző fedett, nyitott terasz építése ajánlott.

- Ajtók, ablakok

Az épületek megjelenését, nagyban befolyásolják a homlokzati nyílászárók. A történeti településrészen még megfigyelhetők, a hagyományos nyílászárók példái. Általában két szárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú ablakok, az utcai homlokzaton szimmetrikus kialakításúak.

A még meglévő épületek felújításakor érdemes példaként venni, a település legöregebb épületeinek nyílászáró rendszerét. A homlokzaton megjelenő két ablak kedvezőbb homlokzati megjelenést biztosíthat. Hosszúkás, kétrétegű, vízszintes tokosztós ablakok beépítése nagy szerepet játszik a településképi fenntartásában. Nem javasolt a három részből álló egyetlen homlokzati ablak. Gyakori a külső redőnytokok megjelenése. A meglévő épület felújításakor, vagy új épület építésekor javasolt a belső sötétítő függöny, vagy külső zsaluk alkalmazása. Az ablakok keretezése nem javasolt. Keretezés alkalmazása esetén egyszerű szalagkeret javasolható. A lakóépület funkciójának megváltozása esetében sem javasolt az utcai ablak helyén ajtó nyitása.

- Homlokzatképzés, anyaghasználat

A település épületeire a vakolt, egyszerű homlokzati megjelenés a jellemző. Az új, oldalhatáron álló épületek homlokzati megjelenése minél visszafogottabb legyen. Elegendő a főpárkány vonalának (oldalhomlokzat ereszmagassága) és a lábazati felületnek a megjelenése. Amennyiben tagoltabb homlokzatot szeretnénk építeni, úgy javasolt a településen még fellelhető épületek homlokzati kialakítását tanulmányozni. A homlokzatok

vakolt felületei mellett, a lábazatok vakolt, festett, vagy kőlábazatként jelenjenek meg. Nem javasolt az település épületeitől idegen anyaghasználat, (faburkolatú homlokzat), vagy északi (német, angolszász) homlokzati kialakítás alkalmazása.

- Részletek

Az épületekhez szorosan hozzátartoznak a „technikai” jellegű részletek is, mint a kéményfejek kialakítása és a tetőszellőző ablakok. Ezek megjelenése és egyedi kialakítása szintén meghatározó szerepű az épülettömeg szempontjából. Ezek építéskor érdemes a település történeti település részén még fellelhető kéményfejek és bádogablakok mintául vétele. Életünk megváltozását jelzi a digitális technológia megjelenése, és az ezek működtetéséhez elengedhetetlen vevőantennák és tányérok megjelenése. Ezek elhelyezésekor ügyeljünk, hogy ne az utcára néző leglátványosabb homlokzat képét befolyásolják. Javasolt ezen berendezések elhelyezése a kevésbé látható kert felé néző, hosszabb homlokzati szakaszokon.

A településen még fennmaradt, a múlt század elejét felidéző, gyakran nem működő kutak, szintén meghatározó elemei a településképek. Felújításuk, megtartásuk javasolt.

- Kerítések

A történeti településrész kerítéseinek anyag és formahasználata változatos, szép kialakítások sorát láthatjuk. Általában jellemző a telket határoló kerítésen a gyalogkapu és nagykapu együttese. Új kerítés építéskor érdemes ezeket tanulmányozni.

A lábazatok lehetnek vakoltak, vagy kő lábazatok. Kerülni kell a kőimitációjú betonlábazatok, vagy a beton lábazatra ragasztott mediterrán jellegű ragasztott kőlábazat építését. Javasolt a környéken található természetes kőanyag használata A felső szakaszon az egyszerű dróthálós (haidekker rácsos) vagy egyszerű pálcás kerítés javasolt. Nem javasolt az esetleges fémipari hulladékból kialakított kerítések megjelenése. Új kerítés építéskor érdemes a település szép példáit alapul venni. Nem javasolt az utca felől zárt tömör megoldások, avagy az ugyan fából kialakított, de mégis tömör hatású kerítések alkalmazása. Nem javasolt, a forgalomban kapható előre gyártott fa kerítéselemek megjelenése a településképekben. Széldeszka kerítések építéskor a település korábbi fa kerítéseinek kialakítását javasolt figyelembe venni. Az oldalsó és hátsó kerítések ugyan kevésbé láthatóak az utca frontjáról mégis érdemes átgondolni anyagukat, zárásukat.

AJÁNLÁSOK/ ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

- Telepítés

A házak jellemzően telekhatáron álló telepítésűek, „L”alakú alaprajzi kialakítással. Általában kontyolt magas tetővel. A szélesebb telkeken, az utcával párhuzamos gerincű kontyolt, részben kontyolt, vagy oromfalas magastetős épületek. Az épületek az utcához kis mélységű előkerttel kapcsolódnak. Ezek megtartása javasolt.

A telken, szabadon állóan elhelyezett épület, vagy a nagymértékben hátrahúzott épület építése nem javasolt.

- Magasság

Az épületek magassága közel azonos, földszintes, magastetős épületek. A régi épületek bontásával épülő új épületnek illeszkednie kell a kialakult utcaképhez. Nem javasolt a kétszintes magas, avagy lapostetős kialakítás. Újonnan kialakított építési telkeken is javasolt a településre jellemző épületmagasság alkalmazása

- Tetőforma

Amennyiben a településrészen már jellemzőbb a tördelt tetőforma (egymás melletti három telek esetében) úgy ebben az esetben nem javasolt az egyszerűbb tetőforma alkalmazása. Amennyiben azonban jellemző maradt az egyszerű tetőforma, úgy nem javasolt a tördelt tetőforma alkalmazása.

- Anyaghasználat,(színek)

Az átalakuló településrész színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott anyag és színhasználat. Az épületek homlokzatszínének választásakor érdemes a településen, régebbi épületein fellelhető színeket alkalmazni. Előnyben részesíthetők a világos színek. (fehér, világos földszínek). Kerülni kell a nagyon markáns, erőteljes éppen divatos színek használatát. (Benetton zöld, narancssárga, lila, mély bordó).

- Kerítés

Az épületek megjelenését nagyban befolyásolja az utca vonalán megjelenő kerítés. Ezek jobbára alacsony, tömör lábazattal és szellős rácsozattal jelennek meg az átalakuló településrészen is. Új kerítés építésekor érdemes a meglévő kerítések tanulmányozása és mintául vétele.

- Tornácok

A tornácok az épületek kertre néző hosszú szárnya mentén helyezhetők el, egyszerű fa szerkezetű kialakításuk javasolt. Az utca felé megjelenő földszinti, vagy emeleti erkélyek kialakítása nem javasolt. Az utca felé megjelenő terasz helyett, a kert felé néző fedett, nyitott terasz építése ajánlott.

- Ajtók, ablakok

Az épületek megjelenését, nagyban befolyásolják a homlokzati nyílászárók. Az átalakuló településrészen még megfigyelhetők, a hagyományos nyílászárók példái. Általában kétszárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú ablakok, az utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással.

Új épületek építésekor érdemes ezeket a példákat alkalmazni.

A még meglévő épületek felújításakor is érdemes példaként venni, a település legöregebb épületeinek nyílászáró rendszerét. A homlokzaton megjelenő két ablak kedvezőbb homlokzati megjelenést biztosíthat. Hosszúkás, kétrétegű, vízszintes tokosztós ablakok beépítése nagy szerepet játszik a településképi fenntartásában. Nem javasolt a három részből álló egyetlen homlokzati ablak. Gyakori a külső redőnytokok megjelenése. A meglévő épület felújításakor, vagy új épület építésekor javasolt a belső sötétítő függöny, vagy külső zsaluk alkalmazása. Nem javasolt a külső redőnytokok beépítése. Az ablakok keretezése nem javasolt. Keretezés alkalmazása esetén egyszerű szalagkeret javasolható. A nyílászárók színe, a településen alkalmazott színvilághoz illeszkedjen.(világos, és középbarna, zöld)

- Homlokzatképzés, anyaghasználat

A település épületeire a vakolt, egyszerű homlokzati megjelenés a jellemző. Az új, oldalhatáron álló épületek homlokzati megjelenése minél visszafogottabb legyen. A homlokzatok vakolt felületei mellett, a lábazatok vakolt, festett, vagy kőlábazatként jelenjenek meg. Nem javasolt az település épületeitől idegen anyaghasználat, (teljes faburkolatú homlokzat), vagy északi (német, angolszász) homlokzati kialakítás alkalmazása. Tetőhéjazatként a kiselemes cserépfedés javasolt. Az épület stílusához illeszkedően alkalmazható a betoncserép, avagy a matt fémlemezfedés alkalmazása

- Részletek

Az egyszerű, de igényesen kitalált és szépen megépített részletek gazdagítják az épületet. Egy-egy burkolat, eresz vagy párkány kialakítás az épület meghatározó eleme lehet. A burkolatok lábazatok kialakításakor a helyi építési anyagok használata javasolt.

Az épületekhez szorosan hozzátartoznak a „technikai” jellegű részletek is, mint a kéményfejek kialakítása és a tetőszellőző ablakok. Ezek megjelenése és egyedi kialakítása szintén meghatározó szerepű az épülettömeg szempontjából. Ezek gondos megtervezése javasolt. Életünk megváltozását jelzi a digitális technológia megjelenése, és az ezek működtetéséhez elengedhetetlen vevőantennák és tányérok megjelenése. Ezek elhelyezésekor ügyeljünk, hogy ne az utcára néző leglátványosabb homlokzat képét befolyásolják. Javasolt ezen berendezések elhelyezése a kevésbé látható kert felé néző, hosszabb homlokzati szakaszokon.

- Kerítések

Az átalakuló településrész kerítéseinek anyag és formahasználata változatos, szép kialakítások sorát láthatjuk. Általában jellemző a telket határoló kerítésen a gyalogkapu és nagykapu együttese. Új kerítés építésekor érdemes ezeket tanulmányozni.

A lábazatok lehetnek vakoltak, vagy kő lábazatok. Javasolt a környéken található természetes kőanyag használata. A felső szakaszon az egyszerű dróthálós (haidekker rácsos) vagy egyszerű pálcás kerítés javasolt. Nem javasolt az esetleges fémipari hulladékból kialakított kerítések megjelenése. Új kerítés építésekor érdemes a település szép példáit alapul venni. Nem javasolt az utca felől zárt tömör megoldások, avagy az ugyan fából kialakított, de mégis tömör hatású kerítések alkalmazása. Nem javasolt, a forgalomban kapható előre gyártott fa kerítéselemek megjelenése a településképből. Széldezska kerítések építéskor a település korábbi fa kerítéseinek kialakítását javasolt figyelembe venni. Az oldalsó és hátsó kerítések ugyan kevésbé láthatóak az utca frontjáról mégis érdemes átgondolni anyagukat, zárásukat.

TOVÁBBI AJÁNLÁSOK

Kertek

Településünknek és épületeinknek egyaránt illeniük kell abba a környezetbe, amelyet az adott helyen az ember és a természet közösen formált. A történeti településrészekben a tájbaillesztés során a hagyományos településképet megőrzése az elsődleges cél, míg az újabb településrészek esetén a történeti maghoz való harmonikus kapcsolódás, valamint a meglévő táji környezethez való igazodás az irányadó. Ezekben nemcsak lakóépületünk stílusa, hanem kertünk kialakítása is fontos szerepet játszik.

A Petőfi utca épületei homlokzatukkal közvetlenül a közterülethez kapcsolódnak, a Kossuth Lajos utca lakóházai már vegyesebb képet mutatnak, a községben tehát egyaránt található közvetlenül az utcafrontra települt, illetve hátrébb húzott, kis előkerttel rendelkező lakóházak, oldalkertek pedig szinte minden ingatlan esetén megtalálhatóak. Az utcai szemlélő számára e kertrészek válnak leginkább láthatóvá, ezért a harmonikus utcakép érdekében törekedjünk ízléses, az épülettel összhangban lévő kert kialakítására. Díszes, gondozott előkertünkkel jó benyomást kelthetünk és hozzájárulhatunk utcánk, településünk szép arculatához.

Elhelyezkedésüknek köszönhetően Rigács néhány telkének hátsóbb részei is láthatóvá válnak a járókelők számára, különösen a temető irányából. Igyekezzünk ezért telkünk teljes

területét rendben tartani, ez nemcsak a harmonikus utcaképet és települési arculatot segíti elő, hanem saját életünkre, hangulatunkra is pozitív hatással lesz. A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadtérre kiterjesztett közege, így környezetünk nagy mértékben befolyásolja életvitelünket is.

A kertünkben alkalmazott építőanyagok legyenek összhangban az épületek anyagával. Igyekezünk természetes, környezetbe illő anyagokat használni, a kerti építmények készülhetnek például kőből, téglából vagy fából. A kerti burkolatok színben is illeszkedjenek az épülethez. Kerüljük a rikító, kirívó színeket, amelyek elvonják a figyelmet mind az épületről, mind pedig a kert növényeiről. A visszafogott színek, burkolatok ellenben kihangsúlyozzák a növények változatos szín- és formavilágát.

Érdemes olyan fajokat telepíteni, amelyek nem csak virágukkal, hanem levelükkel, termésükkel is díszítenek, így majdnem egész évben színesíthetik udvarunkat. Törekedjünk a természeti és táji környezetbe illeszkedve, a hagyományos vidéki, háztáji kertek világát megőrizve az éghajlatnak megfelelő lombhullató növényeket ültetni. Kertjeinkben lehetőleg kerüljük az örökzöldek, tuják, fenyők tömeges alkalmazását. Az előkertek faültetésre kevésbé alkalmasak, mivel azok túlságosan leárnyékolnák és takarnák az épületet. Az előkertek jellemző növényei ezért évelők és díszes virágú egynyáriak, hagymások, valamint kisebb díszcserjék lehetnek, ezek ültetését meghatározza a kert kitettsége, valamint árnyékos, illetve napos felületei. Figyeljük meg, mely növények érzik jól magunkat évek óta a környező kertekben, vagy kérjük szakember segítségét.

Haszonkertet kertünk hátsó, védettebb részére telepítsünk. Fák közül elsősorban gyümölcsfákat javasolunk, de a díszkerti területekre a település éghajlatát túró lombhullató díszfák is kerülhetnek. A kevesebb gondozást igénylő lombhullató díszfák (pl. fűz, juhar, dió) különösen ajánlottak olyan kertekben, amelyeket lakóik már nem tudnak intenzíven gondozni.

Utcák, terek

Utcák és terek esetén a legfontosabb cél a rendezettség elérése. A közterületek folyamatos fenntartásával, a nem használt közterületi elemek elbontásával, a különböző felületek határozott szétválasztásával (pl. szegélykövek alkalmazásával) jó eredményeket érhetünk el ennek érdekében. A megfelelő tájba illesztés érdekében a közterületeken igyekezzünk minél több gondozott zöldfelületet kialakítani, burkolatokat csak a szükséges helyeken (utak, járdák, parkolók, kocsibehajtók) alkalmazzunk.

Rigács utcáin kétoldali felszíni vízelvezető árok húzódik, járda a Petőfi utca egy részén nincs, az utca másik részén egy oldalon található, betonlapokból álló burkolata rossz minőségű. A széles útkeresztmetszet eredményeként az utcában kiterjedt zöldfelületi sáv húzódik mindkét oldalon, amely lehetővé teszi a járdák kétoldali létesítését. A Kossuth utcában lévő kétoldali járdát 2014-ben újították fel.

A járőfelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra, tartósságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. Törekedjünk arra, hogy a járdák egységes burkolatúak, semleges, visszafogott színűek legyenek. A felújított járda világosszürke kiselemes térkőburkolattal készült, az egységes településcarulat érdekében ezért e térkőburkolat használata javasolt a település jövőbeni burkolatépítésein (járdák, parkolók) során is. Az árkok feletti gépkocsibehajtókat, gyalogos hidakat is egységes, egymáshoz illeszkedő kialakítással készítsük.

A gyepest felszíni vízelvezető árkok folyamatos fenntartása, nyírása kiemelt feladat. Szélükön több helyen térfalat alkotó örökzöld növények, tuják, borókák állnak. Ezek némileg megbontják az egységes utcaképet, ezért további ültetésük nem javasolt. Cserjék ültetését is csak a tágasabb területeken javasoljuk, azok ugyanis szűkítenék a tereket. Amennyiben van elég terünk cserjék ültetésére, vigyázzunk arra, hogy a biztonságos közlekedés érdekében csak alacsony cserjék kerüljenek kiültetésre a közterületeken, a magasabb növények ugyanis mind a gyalogosok, mind pedig a gépkocsivezetők elől kitakarják a látványt, így sokszor balesetveszélyes helyzetet teremthetnek.

A fasorok kiemelik a település fő útvonalaival, irányítják a tekintetet, létesítésük hozzájárul az egységes utcakép létrehozásához. A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. Olyan kisméretű fajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe, egyéb közművezetékekbe és az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést. A jó faválasztással és ültetéssel elkerülhető a csonkolással kialakult fák csúnya látványa. Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon és internet kábel) tervezésekor kialakításánál is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére. A fasorokba kevésbé élénk lombú, zöld levelű lombhullató fák ültetése javasolt. Kerüljük az invazív, agresszívan terjedő fajok (pl. *Ailanthus altissima* - bálványfa, *Acer negundo* - zöldjuhar, *Amorpha fruticosa* - gyalogakác) és tájidegen fajok ültetését, valamint a fenntartási munkák csökkentése érdekében az igénytelenebb, „nem szemetelő” fajok alkalmazását javasoljuk.

Az utcabútorok és berendezések, kisebb építmények alkalmazásánál ügyeljünk arra, hogy egységes, azonos anyagú és formavilágú, összeillő darabokat telepítsünk, illetve hogy a tájba illeszkedő anyaghasználattal alakítsuk ki ezeket. Rigácson is célszerű a település központjában, valamint a temetőben lévő padokat, a hulladékgyűjtőket, információs táblákat, kerékpártárolókat, virágtartókat összehangolni. Törekedjünk arra, hogy ezekre ne egyedi darabokként, hanem egy rendszer elemeiként, egységes arculattal rendelkező elemekként tekintsünk, kialakításukat eszerint határozzuk meg. E berendezésekhez, valamint a környező települések hasonló elemeihez illeszkedően javasoljuk a buszmegállók esőbeállóit is kiépíteni.

Közparkok, sportpályák

A település területén a nagyobb teresedések parkosítottak, amelyek néhány apróbb fejlesztéssel közösségi zöldfelületként is használhatók lehetnek. A hősi emlékmű egyházi növényekkel és rózsákkal beültetett környezetében néhány pad elhelyezésével hangulatos pihenőhely teremthető. A templom és néhány közintézmény környezete szintén fontos közösségi találkozópontra. Törekedjünk arra, hogy a zöldfelületeket őshonos, a termőhelynek megfelelő fajokból alakítsuk ki, lombhullató növényfajták alkalmazásával. A zöldfelületeken alkalmazott berendezések, bútorok lehetőleg egyformák, egymáshoz harmonikusan illeszkedők legyenek, ezáltal hozzájárulva a település rendezett arculatához.

A Rigács déli felén elhelyezkedő sportpálya és játszótér jelenleg gyepest, zöld környezetben található, tájba illesztésük érdekében törekedjünk ennek megtartására. A pálya körül nagyobb burkolt felületek, építmények létesítése nem javasolt, a játszótér igény szerint további elemekkel bővíthető.

Természeti és táji környezet

Rigács táji környezetének megóvása fontos feladatunk. A település környékén ezért ipari tevékenység létesítése nem kívánatos. A mezőgazdasági jellegű tevékenységek, szántók, legelők, gyepfelületek, véderdők megőrzése és telepítése biztosítja a hagyományos tájhasználat továbbélését és ezzel együtt a táji környezet fennmaradását. E látványok a település vonzerejét is növelik, ezért törekedjünk védelmükre, megőrzésükre.